

Ja gribas savus kartupeļus

LĒTĀK UN ĒRTĀK KARTUPEĻUS DROŠI VIEN
NOPIRKT TIRGŪ VAI VEIKALĀ, BET... GRIBAS
TOMĒR SAVUS! KURUS STĀDĪT, UN KĀ
BUMBUĻUS SAGATAVOT STĀDĪŠANAI?

Iesaka

ILZE SKRABULE,
Dr. agr., kartupeļu
selecionāre,
Agroresursu un
ekonomikas
institūta Laukaugu
selekcijas un
agroekoloģijas
nodaļas vadošā
pētniece.

Kāpēc labāk stādīt sertificētus sēklas kartupeļus?

Tā kā kartupeļi tiek pavairoti ar bumbuļiem, kas izaug zemē, gadu pēc gada bumbuļos un augos uzkrājas vīrus-slimības un citas kaites, kas pāriet uz nākamo paaudzi, var samazināt ražu un bojāt jaunus bumbuļus.

Veselīgus un ražīgus kartupeļus var izaudzēt no sertificētiem sēklas kartupeļiem. Tie tiek īpaši audzēti un pārbaudīti, nesatur slimību izraisītājus, nav inficēti ar postīgām slimībām un kaitēkļiem – gredzenpuvi un nematodi. Sertificētai sēklai tiek kontrolēts arī asnu puves izraisītājs uz bumbuļiem. Sertificēšana nepasargā

vienīgi no lakstu puves, jo šīs slimības ierosinātāji izplatās pa gaisu ar vēju. Šo kaiti var ierobežot, izvēloties pret to izturīgākas šķirnes un arī ar tādu viltīgu paņēmieni kā sēklas kartupeļu diedzēšana, kas paātrina augu attīstību un jaunās ražas veidošanos, pirms vēl lakstu puve sākusies.

Sēklas kartupeļi ir **pārbaudīti arī pēc sagatavošanas un fasēšanas**, vai tiem nav mehānisku bojājumu un vai ir atbilstošs izmērs. Turklāt sertificēta sēkla **garantē, ka tā ir noteikta šķirne.**

Sertificētajai sēklai ir dažādas paaudzes. No senākiem laikiem pazīstams jēdziens *elites sēkla*. Arī šobrīd elites (E) kategorija ir augsta un dārga kategorija,

ko selecionāri piedāvā sēklaudzētājiem. Ražotājiem un audzētājiem piedāvā A un B kategorijas sertificētu sēklu.

Kurus stādīt?

Latvijā katru gadu sēklaudzēšanas saimniecības piedāvā apmēram 60 kartupeļu šķirņu sertificētu sēklas materiālu. Latvijā zemniekiem patiek eksperimentēt ar jaunām šķirnēm, bet ir arī tādi, kas izvēlas pārbaudītas vērtības, par to liecina šķirnes 'Agrie Dzeltenie' popularitāte jau vairākus gadus desmitus. Pie mums pārsvarā iecienīti dzeltenie un miltainie kartupeļi atšķirībā no pārējās Eiropas, kur pārsvarā lieto mazmiltainus kartupeļus ar baltu un dzeltenu mīkstumu.

Latvijas šķirnes

Agras

'AGRIE DZELTENIE'. Ļoti pieprasīta, leģendāra šķirne. Izturīga pret kartupeļu vēzi, ļoti jutīga pret vīrus-slimībām. Miza un mīkstums dzeltens. Vārīti bumbuļi ļoti miltaini, sausi, viegli irstoši. Pēc vārīšanas var nedaudz tumšoties. Lieliski biezputru gatavošanai, biezeņzupām.

'MONTA'. Izturīga pret kartupeļu vēzi un nematodi, diezgan izturīga pret lakstu puvi. Miza un mīkstums gaiši dzeltenie. Vārīti kartupeļi vidēji miltaini, labu garšu. Labi gan pasniegšanai sausā veidā, gan salātu gatavošanai.

'MADARA'. Izturīga pret kartupeļu vēzi. Miza gluda, dzeltena, arī mīkstums gaiši dzeltens. Vārīti vidēji miltaini, laba garša, kas glabāšanas laikā nezūd.

JAUNUMS! 2025. gadā reģistrēta agrā šķirne **'VILMARA'**, kurai sertificētu sēklu varēs iegādāties nākamgad. Šķirne

izturīga pret kartupeļu vēzi un nematodi, arī pret vīrus-slimībām. Daudz lielo bumbuļu, miza un mīkstums dzeltenie, vārot vidēji līdz viegli miltaini. Bumbuļos daudz C vitamīna.

'Agrie Dzeltenie'.

'Vilmara'.

'Monta'.

'Madara'.

Vidēji agras

'LENORA'. Izturīga pret nematodi, kartupeļu vēzi, relatīvi izturīga pret lakstu puvi. Miza dzeltena, mīkstums dzeltens.

Ļoti kupli zied baltiem ziediem. Vārīti bumbuļi miltaini. Pēc vārīšanas netumšojas. Piemēroti arī kartupeļu frī gatavošanai.

'PRELMA'. Izturīga pret nematodi un kartupeļu vēzi. Nodrošina augstu ražu, bumbuļi lieli, izlīdzināti. Patiek, ja aprušina, jo jaunās ražas bumbuļi

ceņšas izspraukties virs vāgas. Miza dzeltena, mīkstums dzeltens. Vārīti bumbuļi viegli miltaini, netumšojas. Garšīgi krāsnī cepti.

mīkstums gaiši dzeltens. Vārīti bumbuļi garšīgi, miltaini, atdzīstot netumšojas. Piemēroti biežputru gatavošanai.

'BRASLA'. Izturīga pret nematodi un kartupeļu vēzi, jutīga pret lakstu puvi. Bumbuļi izlīdzināti, vidēji lieli. Miza dzeltena, mīkstums gaiši dzeltens. Vārīti ļoti miltaini, labu garšu.

'IMANTA'. Izturīga pret nematodi, kartupeļu vēzi un relatīvi izturīga pret lakstu puvi. Miza dzeltena ar sārtām acu vietām. Augsts ciets saturs. Balts mīkstums. Vārīti ļoti miltaini. Ideāli baltai biežputrai. Izdodas arī daiviņās cepti un frī stieniši.

'JOGLE'. Šķirne ciets ražošanai, kuru var lietot arī uzturā. Ražīga. Miza un mīkstums gaiši dzelteni. Vārīti ļoti miltaini. Izturīga pret lakstu puvi.

Vidēji vēlas

'GUNDEGA'. Izturīga pret kartupeļu vēzi un nematodi, salīdzinoši izturīga pret

lakstu puvi. Bumbuļi ar sārtu mizu, mīkstums dzeltens. Vārīti kartupeļi garšīgi, miltaini. Piemēroti gan gatavošanai

sausā veidā, gan biežputrām.

'MANDAGA'. Izturīga pret kartupeļu vēzi un nematodi. Bumbuļi ar dzeltenu mizu,

Godājam senās šķirnes

Visas Eiropas Savienības valstis cenšas saglabāt valstī izveidotās kultūraugu šķirnes, kas audzētas krietni sen, pat pirms gadsimta. Komerccražošanā to vairs nav, bet tās tiek saglabātas kā ģenētisks resurss. Institūta Priekuļos glabājas Latvijas senās kartupeļu šķirnes, un no šā gada arī iedzīvotājiem piedāvās iegādāties dažus atveseļotus bumbuļus no tām. Katru gadu piedāvās citas šķirnes, un konkrētu šķirni pasūtīt nevarēs.

Latvijas senās šķirnes ir, piemēram, vecmāmiņu audzētie 'Grāpīši' un 'Agrie Rožu' jeb 'Jāniši'. Tās gan ieceļojušas no citām valstīm, bet pie mums adaptējušās un uzskatāmas par vietējām. Īpaši garšīgi ir 'Grāpīši', kuriem ir ļoti daudz variāciju, piemēram, ar tumši violetu mizu un dzeltenu mīkstumu. 'Agrie Rožu' ir agra

šķirne, kas samērā izturīga pret vīrusu slimībām un varbūt tāpēc mazdārziņos noturējusies tik ilgi. Mazāk pazīstama ir šķirne 'Vāle', ko Latvijā, Trikātas pagastā, izveidojis kartupeļu selekcionārs Pēteris Knape. 'Vāle' ir ražīga šķirne ar lieliem, sarkaniem bumbuļiem un dzeltenu mīkstumu. Diemžēl nav izturīga pret karantīnas slimību kartupeļu vēzi, tāpēc to pārtrauca audzēt.

Stādot diedzētus kartupeļus, ražu var iegūt agāk un tā būs lielāka.

Etikete apliecina, ka šie ir sertificēti sēklas kartupeļi.

Kāpēc vērts diedzēt?

■ Kartupeļu diedzēšanas laikā uz bumbuļiem izveidojas īsi, drukni gaismas asni ar sakņu aizmetņiem pie asnu pamatnes. Gaismā veidojušies asni ir izturīgi pret aplaušānu stādot. Pats sēklas bumbuļis kļūst zaļgans un reizē ar hlorofilu, kas veidojas gaismas ietekmē, kartupeļu bumbuļos rodas arī glikoalkaloīdi – indīgas vielas, kas nodrošina to aizsardzību pret kaitēkļiem un slimībām augsnē.

■ Gaismā diedzēti kartupeļi ne vien ātrāk sadīgst, jo augu attīstība jau sākusies, bet ir arī izturīgāki pret augsnē mītošajiem slimību ierosinātājiem un asni retāk tiek bojāti. Tas nozīmē, ka sadīgst vairāk iestādīto sēklas bumbuļu.

■ Diedzētu kartupeļu izmantošana ļauj nedaudz varītēt stādīšanas laiku. Tos var stādīt agrāk, vēl neiesilušā augsnē, – bumbuļi un asni būs izturīgāki. Ja nelabvēlīgi laika apstākļi aizkavē stādīšanu, var nogaidīt, jo kartupeļu bumbuļu attīstība jau ir sākusies.

■ Diedzētiem bumbuļiem parasti veidojas vairāk asnu, jo tie attīstās ne tikai no bumbuļu virsotnēm, bet arī sānu acīm. Līdz ar to cerā veidojas vairāk stublāju, kas nosedz augsni un kavē nezāļu attīstību.

■ Tā kā laiks, līdz kartupeļu asni parādās augsnes virspusē, diedzētiem kartupeļiem ir īsāks, vagošanas reižu skaits

ir mazāks nekā nediedzētu kartupeļu stādījumā.

■ Kartupeļu diedzēšana saīsina laiku līdz ražai. Tā kā diedzētu bumbuļu augiem ir vairāk stublāju un lapu un lapās notiek fotosintēze jeb organisko vielu veidošanās, no diedzētajiem bumbuļiem var iegūt lielāku ražu.

■ Saīsinātais augšanas periods samazina iespēju, ka dažādu slimību, piemēram, lakstu puves, izplatība samazinās ražu.

Druknie, zaļie gaismas asni.

LAI JAUNOS KARTUPEĻUS VARĒTU ĒST AP JĀNIEM, BUMBUĻUS STĀDĪŠANAI VAR SĀKT DIEDZĒT JAU NO 8. MARTA.

diedzēt kastēs ar paaugstinātiem stūriem, lai tās var salikt citu virs citas.

■ Var diedzēt dažādu laiku – pāris nedēļas, mēnesi vai divus mēnešus. Ja vēlamies lielus kartupeļus, bet mazāku skaitu, tad ieteicams diedzēt ilgāk. Savukārt, ja gribam daudz kartupeļu, bet lielums nav tik svarīgs, diedzēšanas laiks varētu būt īsāks. Agras ražas iegūšanai paredzētos kartupeļus vēlams diedzēt 50–60 dienas. To var sākt darīt jau no 8. marta.

■ Parasti iesaka bumbuļus stādīt, kad augsne iesilusi līdz plus 8–10 grādiem, bet diedzētus var stādīt mazliet agrāk un vēsākā augsnē, jo tie ir izturīgāki, un raža veidosies jau ap Jāņiem.

Kā diedzēt?

■ Kartupeļus diedzēšanai novieto gaišā telpā, bet ne tiešos saules staros, kur gaisa temperatūra ir plus 12–15 grādu, bet var būt arī 5–10 grādi. Siltākā temperatūrā tie agrāk veido gaismas asnus, kas ir zaļgani, īsi, stingri un stādīšanas laikā nelūst. Savukārt tumsas asni, kas veidojas pagrabā tumsā, parasti ir gari, balti, ļoti mīksti, un tos vēlams pirms stādīšanas nolauzt, lai neuzmestos slimības.

■ Kartupeļus var nobērt 1–3 bumbuļu biezā kārtā uz grīdas, taču parocīgāk ir

Kur nopirkt sertificētus sēklas kartupeļus?

- ▶ Agroresursu un ekonomikas institūtā Priekules un Stendē.
- ▶ SIA Aloja Agro (Europlant oficiālais pārstāvis Latvijā) Alojā novada Braslavas pagastā.
- ▶ SIA AmelLat Group Bauskas novada Vecsaules pagastā.
- ▶ SIA Īves grupa Jelgavas novada Cenu pagastā.
- ▶ Zemnieku saimniecībā Piekalnes (Norika oficiālais pārstāvis Latvijā) Valkas novada Vijciemā.
- ▶ Zemnieku saimniecībā Kalnāres Aizkraukles novada Skrīveros (Agrico oficiālais pārstāvis Latvijā).
- ▶ Zemnieku saimniecībā Gudriņi Nīcas novada Otaņķu pagastā.
- ▶ SIA Ungurpils grauds Limbažu novada Ungurpilī.

Parasti sēklas kartupeļus pārdod 10, 25 un 50 kilogramu maisos. Cena – virs eiro kilogramā. Sēklas materiāla atbilstību prasībām apliecina sertifikāts un fasējumam pievienotā etiķete.

IZDEVNIECĪBA ŽURNĀLS SANĒTA

mans

Nr. 3 (171)
Marts 2026

Abonē šeit

dārzs

Solēnijas –

puķes, kas negaršo gliemežiem

**Kam vajadzīgs
apsakņotājs?**

Jauna
rakstu
sērija!

Tomātu gads

ar *Dzērvju tomātu* saimnieci
Evitu Gūtmani.
Sējam!

Kā dārzs kļuva par
Let it bloom
Baibas kaislību

Pēc ābelēm –
uz *Pīlādžiem!*

ISSN 1691-6239 03
9 4771691 623007

CENA 3,40 €

**UZ JĀNIEM –
SAVI KARTUPEĻI**

**PIRMAIS DĀRZS –
SNIEGPULKSTĒŅU PĻAVĀ**

**SNIEGA ROŽU
UZŅĀCIENS**